

POSTANOWIENIE

30 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 30 marca 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Ł.K. i M.K.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 21 maja 2024 r., VI ACa 910/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2734 (dwa tysiące siedemset trzydzieści cztery) złote tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu odpisu niniejszego postanowienia do dnia zapłaty.**

[A.T.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 listopada 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że umowa kredytu na cele mieszkaniowe [...] z 11 czerwca 2007 r. jest nieważna w całości oraz zasądził od pozwanego Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz powodów Ł.K. i M.K. 157 899,91 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 28 maja 2021

r. do 30 marca 2022 r., zastrzegając przy tym, że spełnienie świadczenia powinno nastąpić za jednoczesnym zaoferowaniem przez powodów pozwanemu kwoty 180 796,25 zł tytułem spłaty kapitału albo zabezpieczeniem roszczenia o zapłatę tej kwoty; w pozostałym zakresie powództwo oddalił i orzekł o kosztach procesu.

Wyrokiem z 21 maja 2024 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie - orzekając na skutek apelacji pozwanego - oddalił apelację i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez pozwanego. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Zdaniem skarżącego w sprawie występują istotne zagadnienia prawne:

1. „oparte o dyspozycję art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c., polegające na konieczności rozstrzygnięcia, czy Sąd orzekający może zastąpić postanowienie abuzywne, kursem rynkowym (obiektywnym kursem średnim NBP) lub zastosować przepis dyspozytywny z art. 358 § 2 k.c., z uwagi na fakt, iż przepis ten stanowi normę prawną, która może znaleźć zastosowanie w sprawie, a Sąd winien podjąć wszelkie działania prowadzące do przywrócenia równowagi kontraktowej stron”;
2. „oparte o dyspozycję art. 498 k.c. oraz art. 499 k.c. w zw. z art. 203¹ k.p.c. i w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 91 k.p.c. polegające na konieczności ustalenia, czy dopuszczalne i skuteczne jest podniesienie przez pozwanego nieuznającego powództwa w zakresie roszczenia o ustalenie nieistnienia umowy kredytu indeksowanego - w ramach kaskadowej linii obrony - zarzutu potrącenia swojej wierzytelności na wypadek ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z powodu nieważności całej umowy kredytu przez sąd badający sprawę, w tym w szczególności przy uwzględnieniu zagadnienia czy zgłoszony w toku sprawy procesowy zarzut potrącenia - oparty o dyspozycję art. 203¹ k.p.c. - wywiera jednocześnie skutki o charakterze materialnoprawnym i procesowym bez konieczności składania jakiegokolwiek dodatkowego oświadczenia o potrąceniu o charakterze materialnoprawnym, a także zagadnienia odnoszącego się do momentu

postawienia w stan wymagalności roszczenia restytucyjnego pozwanego banku (o zwrot wypłaconego kapitału) istniejącego względem powoda, stanowiącego podstawę zgłaszanego zarzutu potrącenia, wynikającego z ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z powodu nieważności całej umowy kredytu, przy uwzględnieniu tzw. teorii bezskuteczności zawieszzonej, o której mowa w uchwale 7 sędziów SN z dnia 7 maja 2021, sygn. akt. III CZP 6/21”.

Powodowie w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą usuwanie błędów w zakresie wykładni i stosowania prawa w każdej indywidualnej sprawie.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami

prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma istotne znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151). Nie istnieje przy tym istotne zagadnienie prawne ani potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia oraz wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (zob. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl.; z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, niepubl.; i z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia tych wymagań, problematyka, na którą wskazuje skarżący, była bowiem wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego – w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych indeksowanych do franka szwajcarskiego - a pozwany przekonująco nie wykazał, by istniała potrzeba ponownej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie. Nie wykazał także, zwłaszcza w kontekście orzecznictwa TSUE i najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego, by aktualnie istniały poważne rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego w kwestiach poruszonych we wniosku. Uzasadnienie wniosku nie wskazuje na istnienie w sprawie abstrakcyjnych zagadnień o precedensowym znaczeniu, lecz koncentruje się na prezentowaniu koncepcji prawnych preferowanych przez pozwanego na bazie wybiórczo cytowanych orzeczeń sądów powszechnych i Sądu Najwyższego. W takim ujęciu skarżący polemizuje ze stosowaniem przez Sąd Apelacyjny prawa w okolicznościach sprawy przekonując, że jest ono nietrafne.

Pierwsze zagadnienie koncentrujące się na możliwości utrzymania umowy kredytowej w mocy po wyeliminowaniu z niej klauzul abuzywnych nie uzasadnia

przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Pozwany prezentując w uzasadnieniu wniosku stanowisko przeciwne przytacza judykaty, które nie znalazły ostatecznie poparcia w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalony jest obecnie pogląd, że w przypadku, gdy eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji umowy, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, że strony są związane pozostałą częścią umowy. Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe w świetle prawa krajowego i nie zaszły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następnie świadomej i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną.

Dotyczy to sytuacji, gdy określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do tabel kursowych ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów oznaczania kursu waluty obcej, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. Takie postanowienia są niedopuszczalne, jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56 ; wyroki Sądu Najwyższego z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl.; z 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22, niepubl.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest także pogląd, że

niedopuszczalne jest przekształcenie kredytu powiązanego z walutą obcą w kredyt złotowy oprocentowany stawką LIBOR lub WIBOR. Wyeliminowanie bowiem ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu powiązanego z walutą obcą, byłoby równoznaczne z tak daleko idącą modyfikacją umowy, że umowę taką należałoby uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, co prowadzi do wniosku, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe co przemawia za jej całkowitą nieważnością (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC – ZD 2021, nr 2, poz. 20; z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, niepubl.; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, niepubl.; z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22 i II CSKP 293/22, niepubl.; z 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, niepubl.; i z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl.).

W ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto także, że nie jest możliwe – wbrew woli konsumenta - zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego odsyłającego do kursu waluty wynikającego z tabeli bankowej odwołaniem do kursu średniego ustalanego przez NBP względnie kursu rynkowego waluty (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22, niepubl.; wyroki Sądu Najwyższego z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, niepubl.; z 19 maja 2022 r., II CSKP 985/22; i z 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22, niepubl.).

Wykluczono również możliwość wypełnienia luki w umowie po wyeliminowaniu z niej postanowień abuzywnych przez odwołanie do art. 69 ust. 3 Prawa Bankowego. Przyjęto, że wejście w życie ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011, nr 165, poz. 984 dalej: „ustawa *antyspreadowa*”) nie pozwala w pełni wyeliminować z umowy postanowień zawierających niejasne reguły przeliczania należności kredytowych. Sankcje będące konsekwencją abuzywności postanowień umownych działają bowiem ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy – z wyjątkiem woli konsumenta – pozostają bez znaczenia dla stwierdzenia abuzywności postanowień umowy. O tym bowiem czy postanowienie jest niedozwolone decydują okoliczności z chwili zawarcia

umowy (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 oraz orzecznictwo TSUE przytoczone w jej uzasadnieniu). Ponadto ustawa *antyspreadowa* nie zawiera przepisów o charakterze dyspozytywnym, które mogłyby zastąpić nieuczciwe klauzule zawarte w umowach kredytowych. Nie stwarza też podstawy do formułowania przez kredytobiorców roszczeń przeciwko bankom o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli o zmianę postanowień umowy od chwili jej zawarcia, a umożliwia jedynie dokonanie zmiany postanowień umowy dotyczących sposobu waloryzacji niespłaconych rat na przyszłość. Nie oznacza to jednak, że nakłada na nich obowiązek zachowania takiej formy spłaty albo wyłącza możliwość zgłoszenia roszczeń powstałych na gruncie umów niespełniających wymagań stawianych umowom kredytowym w stosunkach z konsumentami (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 405/22, niepubl. i z 28 lipca 2023 r., I CSK 611/22, niepubl.).

Możliwości usunięcia luki w umowach kredytowych nie stwarza także art. 358 § 2 k.c. wprowadzony do kodeksu cywilnego z dniem 24 stycznia 2009 r. ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe, Dz.U. z 2008 r., Nr 228, poz. 1506). Niezależnie od argumentacji wyżej przytoczonej, spełnienie przez Bank świadczenia w walucie obcej było od początku wyłączone, a kwota kredytu mogła być wypłacona wyłącznie w złotych.

Nie można też dokonać wykładni umów kredytowych na podstawie art. 65 § 2 k.c. lub art. 56 k.c., już po usunięciu z nich postanowień abuzywnych, w celu ustalenia zgodnego celu i zamiaru stron co do sposobu ustalenia kursu CHF. Sprowadzałoby się to bowiem do zmiany treści klauzuli indeksacyjnej, prowadząc do zmiany jej rozumienia przez wprowadzenie odesłania do wartości rynkowej CHF. Dla rozstrzygnięcia o utrzymaniu umowy w mocy nieadekwatne jest odwoływanie się do hipotetycznej woli stron, groziłoby to bowiem ryzykiem dalszego pogorszenia sytuacji strony dotkniętej nadużyciem, gdyby strona, która narzuciła niedozwolone postanowienie umowne wywodziła, że nie zawarłaby umowy z jego pominięciem.

Zgodnie z orzecznictwem TSUE art. 5 i 6 Dyrektywy należy bowiem interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy, który stwierdził nieuczciwy charakter warunku umowy dokonał wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru, nawet jeśli taka wykładnia odpowiadałaby wspólnej woli stron. W konsekwencji art. 6 ust. 1 Dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że niezgodny z tym artykułem jest przepis prawa krajowego dający sądowi możliwość uzupełnienia umowy przez zmianę treści owego warunku. Możliwość taka istniałaby tylko w przypadku, gdyby stwierdzenie nieważności nieuczciwego warunku zobowiązywało sąd do unieważnienia umowy w całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje (zob. wyroki TSUE z 18 listopada 2021 r. C – 212/20, M.P., B.P. przeciwko „A” i z 29 kwietnia 2021 r., C – 19/20, Bank BPH).

Nie jest także możliwe zaradzenie lukom wynikającym z usunięcia nieuczciwego warunku zawartego w umowie kredytowej przez zastosowanie przepisów prawa krajowego, które mogłyby mieć zastosowanie do umowy tylko odpowiednio lub przez analogię i które odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań (zob. wyrok TSUE z 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B., U.B., M.B. przeciwko X S.A.). Takie rozwiązanie stałoby w sprzeczności z celami prewencyjnymi Dyrektywy w postaci zniechęcenia przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 24 października 2018 r., II CSK 632/17, niepubl. i z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18; postanowienia Sądu Najwyższego z 12 września 2023 r., I CSK 5858/22 i I CSK 5941/22, niepubl.; zob. także wyrok TSUE z 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21, C-82/21). W tym ostatnim orzeczeniu Trybunał stwierdził, że z przedłożonych mu materiałów sprawy nie wynika, by istniały przepisy prawa polskiego o charakterze dyspozytywnym, mogące zastąpić nieuczciwe warunki umowne, podkreślając niedopuszczalność sądowej modyfikacji treści postanowienia nieuczciwego w drodze wykładni sądowej.

Stwierdzenie nieważności umowy mieści się przy tym w zakresie sankcji, jaką Dyrektywa przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. Uzupełnienie umowy przez sąd i dokonanie

zmiany treści abuzywnego postanowienia mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 Dyrektywy, prowadząc do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców przez zwykły brak stosowania takich warunków wobec konsumentów. Byliby oni w ten sposób zachęceni do stosowania nieuczciwych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały być one uznane za bezskuteczne, to umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, co pozostałoby bez wpływu na jej ważność i bez istotnego uszczerbku dla ich interesów (zob. m.in. wyroki TSUE z 14 czerwca 2012 r., C-618/10 *Banco Español de Crédito SA*; z 30 kwietnia 2014 r., C-26-13, *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai* przeciwko *OTP Jelzálogbank Zrt*; z 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17, *Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA* oraz wyrok Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18).

Skarżący nie wykazał także potrzeby przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w zakresie zagadnienia drugiego. Przede wszystkim formułowane w tym zakresie przez skarżącego problemy nie pozostają w związku z przyczynami nie uwzględnienia przez Sądy *meriti* zarzutu potrącenia, a nie jest rzeczą Sądu Najwyższego rozstrzyganie w postępowaniu kasacyjnym zagadnień teoretycznych.

Sądy *meriti* nie negowały możliwości zgłoszenia przez pozwanego zarzutu potrącenia w formie ewentualnej a jedyną przyczyną nie uwzględnienia tego zarzutu przez Sąd pierwszej instancji było niewykazanie przez skarżącego, że wierzytelność objęta tym zarzutem jest wymagalna (k. 320), które to stanowisko podzielił Sąd drugiej instancji (strona 14 uzasadnienia). Skarżący nie wykazał bowiem by wzywał powodów do spełnienia świadczenia objętego zarzutem potrącenia o zwrot kapitału. Bezprzedmiotowe jest zatem rozstrzyganie, czy pozwany mógł zarzut potrącenia zgłosić w formie ewentualnej w ramach kaskadowej linii obrony.

Niezależnie od powyższego Sąd Najwyższy wypowiadał się w kwestii dopuszczalności zgłoszenia zarzutu potrącenia w formie ewentualnej nie znajdując podstaw do zanegowania takiej możliwości (zob. m.in. orzeczenia Sądu Najwyższego z 22 listopada 1968 r., I CR 538/68, OSNC 1969, nr 11, poz. 204

i z 1 grudnia 1961 r., 4 CR 212/61, OSP 1962, nr 11, poz. 293 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 14 listopada 2008 r., V CSK 169/08, niepubl.; z 9 listopada 2011 r., II CSK 70/11, niepubl.; i z 6 czerwca 2023 r., II CSKP 1183/22, niepubl.).

Sądy *meriti* nie kwestionowały również dopuszczalności zgłoszenia przez pozwanego zarzutu potrącenia z perspektywy regulacji art. 203¹ k.p.c. Brak zatem podstaw do rozważania zagadnienia, czy przepis ten stał na przeszkodzie skutecznemu zgłoszeniu przez pozwanego tego zarzutu. Przyczyną nieuwzględnienia zarzutu potrącenia nie była także kwestia umocowania pełnomocnika pozwanego do jego złożenia lub pełnomocnika powoda do jego przyjęcia. Nie znajduje zatem uzasadnienia w okolicznościach sprawy rozważanie zagadnienia umocowania pełnomocnika do złożenia i przyjęcia oświadczenia o potrąceniu.

Niezależnie od powyższego problematyka zarzutu potrącenia wielokrotnie była przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego a sprawy dotyczące kredytów frankowych nie zawierają, w kontekście wskazywanym przez skarżącego, odrębności odbiegających od zasad ogólnych (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2023 r., I CSK 5/23, niepubl.). Potrącenie jest czynnością materialnoprawną, dokonuje się przez oświadczenie złożone drugiej stronie i wywołuje skutek w postaci wzajemnego umorzenia się wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 k.c. i 499 k.c.). Oświadczenie o potrąceniu wywołuje skutki określone w przepisach prawa materialnego tylko wówczas, gdy obie potrącane wierzytelności, w dacie złożenia oświadczenia o potrąceniu, rzeczywiście przysługują osobom będącym wobec siebie jednocześnie dłużnikami i wierzycielami.

Oświadczenie o potrąceniu może być składane poza postępowaniem toczącym się z powództwa wierzyciela wzajemnego i podlega ogólnym przepisom co do sposobu i chwili złożenia (art. 60 i 61 k.c.). Jeżeli zostanie złożone skutecznie, ze względu na skutek umarzający, tworzy nową treść stosunku prawnego między stronami. W razie dojścia do procesu o roszczenie wierzyciela wzajemnego, obrona pozwanego nie może polegać na podniesieniu zarzutu potrącenia, lecz zarzutu nieistnienia roszczenia powoda ze względu na umorzenie

wierzytelności przed wszczęciem procesu. W trakcie postępowania sądowego uprawniony może natomiast połączyć w jednym oświadczeniu obie czynności: złożenie oświadczenia woli o potrąceniu i zgłoszenie zarzutu potrącenia. Konieczne jest przy tym odróżnienie zarzutu potrącenia jako czynności materialnoprawnej, której celem jest lub było doprowadzenie do wygaśnięcia zobowiązania od procesowego zarzutu potrącenia mającego na celu doprowadzenie do oddalenia powództwa w całości lub w części. W trakcie postępowania sądowego uprawniony może połączyć w jednym oświadczeniu obie czynności : złożenie oświadczenia o potrąceniu i zgłoszenie zarzutu potrącenia. Nieskuteczne będzie natomiast powołanie się na procesowy zarzut potrącenia bez złożenia materialnoprawnego zarzutu potrącenia (zob. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z 19 października 2007 r., III CZP 58/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 44 i z 13 października 2005 r., III CZP 56/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 119 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2010r, I PK 56/ 10, OSNP 2011, nr 23 – 24, poz. 295).

Artykuł 203¹ k.p.c. dotyczący ograniczeń przedmiotowych, temporalnych i formalnych podniesienia procesowego zarzutu potrącenia nie zmienia tych reguł. Przedstawienie wierzytelności do potrącenia nie zawiera bowiem w sobie jednocześnie elementu wezwania dłużnika do zapłaty. Wierzytelność z tytułu nienależnego świadczenia jest natomiast wymagalna w terminie o którym mowa w art. 455 k.c. (zob. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z 5 listopada 2014 r., III CZP 76/14, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 86 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 5 marca 2019 r., II CSK 41/18, niepubl. i z 6 grudnia 2019 r., V CSK 458/18, OSNC-ZD 2021, nr 3, poz. 27).

Nie stanowi również istotnego zagadnienia prawnego problematyka postawienia w stan wymagalności roszczenia restytucyjnego banku o zwrot wypłaconego kapitału; nie istnieją bowiem w tym zakresie istotne odrębności w stosunku do innych roszczeń bezterminowych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 września 2023 r., I CSK 5/23). Oceny tej nie zmienia przywoływane przez skarżącego stanowisko Sądu Najwyższego przedstawione w uchwale składu siedmiu sędziów z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56). Uległo ono bowiem częściowej dezaktualizacji po wydaniu przez TSUE wyroków z 7 grudnia 2023 r., C-140/22, *S.M i K.M. przeciwko mBank S.A.* oraz

z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, *T.L. i W.E. przeciwko syndykowi masy upadłości Getin Noble Bank* (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2023 r., II CSKP 1933/22 i z 8 marca 2024 r., II CSKP 1956/22).

Kwestia natomiast, czy Sądy *meriti* trafnie przyjęły, że pozwany – w okolicznościach sprawy - nie wykazał, by skutecznie wezwał powodów do zwrotu kwoty objętej zarzutem potrącenia jest kwestią stosowania prawa, a nie zagadnieniem prawnym pociągającym za sobą poważne wątpliwości i wymagającym zaangażowania Sądu Najwyższego.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015, poz. 1800, ze zm.).

Monika Koba

[A.T.]

[SOP]